

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Філософський факультет

Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Онкопсихологія та паліативна допомога

Освітня програма “Клінічна та реабілітаційна психологія”

Спеціальність 053 “Психологія”

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від « 28 » 08. 2020 р.

м. Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
 2. Анотація до курсу
 3. Мета та цілі курсу
 4. Результати навчання (компетентності)
 5. Організація навчання курсу
 6. Система оцінювання курсу
 7. Політика курсу
 8. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Онкопсихологія та паліативна допомога
Викладач	Кандидат психологічних наук, доцент Матейко Наталія Михайлівна
Контактний телефон викладача	0991390034
Е-mail викладача	mnm2807@ukr.net
Формат дисципліни	вибіркова
Обсяг дисципліни	3 кредити ЕКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=118&id_cou=1210
Консультації	кожний 3-й четвер місяця

2. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Онкопсихологія та паліативна допомога» присвячена вивченню механізмів схильності до онкології, формування хронічної онкогенної травми, психологічних чинників, які впливають на ефективність лікування; наданню медико-соціальної допомоги людям в Україні шляхом розвитку служби паліативної та хоспісної допомоги.

3. Мета та цілі курсу

Метою курсу є формування у студентів цілісного уявлення про етіологію онкологічних захворювань та надання психологічної та паліативної допомоги хворим та їх близьким.

Цілі курсу: ознайомлення студентів з теоретичними знаннями про основні поняття і базові концепції сучасної онкологічної психології, з підходами та методами онкопсихологічних досліджень, набуття навичок психодіагностики людей в стані ракового захворювання та опанування навичками психологічного супроводу онкологічно хворих людей та членів їх родин.

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно. здатність бути критичним і самокритичним, здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу; здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

Фахові компетентності: здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом невротології; здатність до розуміння характерологічних особливостей осіб з невротичним розвитком; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу; здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання: вміти використовувати отримані теоретичні знання у професійній діяльності; аналізувати та пояснювати

психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання; розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ осіб з невротичним розвитком та надавати їм кваліфіковану психологічну допомогу.

5. Організація навчання курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Вступ до онкопсихології.</p> <p>1. Передумови виникнення онкопсихології.</p> <p>2. Предмет вивчення психоонкології. Основні напрями психоонкології.</p> <p>3. Причини виникнення ракового захворювання. Об'єктивні зовнішні причини (канцерогенні речовини і радіація в оточенні, харчування) та суб'єктивні внутрішні чинники (генетична схильність, індивідуальність хворого, емоційна сфера) у виникненні раку.</p>	Лекція, семінарське заняття	<p>1. Дж. Холланд, Н.М. Ривкіна Психоонкологія. История развития//Консультативная психология и психотерапия, 2014, № 1. С.14-23</p> <p>2. Adler N., Page A. Cancer Care for the Whole Patient: Meeting Psychosocial Health Needs / Institute of Medicine, The National Academies. Washington, DC. 2007.</p> <p>3. Boyle P., Levin B. World Cancer Report 2008 / International Agency for Research on Cancer (IARC). Lyon. 2008.</p> <p>4. Bray F., Moller B. Predicting the future burden of cancer // Nat. Rev. Cancer. 2006. № 6. Pp. 63-74.</p> <p>5. Bultz B.D., Carlson L.E. Emotional distress: the sixth vital sign future directions in cancer care // Psychooncology. 2006. № 15. Pp. 93-95</p> <p>6. Самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник для студентів магістратури спеціальності "Психологія" / Гірченко О. Л., Шлімакова І. І., Буковська О. О., Мунасіпова-Мотяш І. А. / за ред. І. І. Шлімакової. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2018. 95с.</p>	<p>- Опрацювати та законспектувати основні положення.</p> <p>Наказ МОЗ України та Національної АМН України від 14.05.2010 року №409/36 «Про виконання завдань та заходів Загальнодержавної програми боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 року» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://document.ua/pro-vikonannja-zavdan-ta-zahodiv-zagalnodержavnoyi-programi-doc33556.html</p>	5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);	1-й тиждень
<p>Тема 2. Психосоматичний підхід до онкології</p>	Лекція, семінарське	1. Маркова М. В. Стан та перспективи розвитку сучасної психоонкології // Укр.	-підготувати стимульний матеріал та протоколи	5 б. - (вибірково, під	2 тиждень навчання

<p>1. Специфічність онкології з точки зору появи захворювання</p> <p>2. Внутрішня картина хвороби онкохворого. Ставлення до хвороби.</p> <p>3. Психологічні реакції на захворювання</p> <p>4. Передумови формування онкологічного захворювання</p> <p>5. Психологічні особливості онкологічного хворого</p>	<p>заняття</p>	<p>вісн. психоневрології. 2012. Т. 20, вип. 4 (73). С. 86-91.</p> <p>2. Піонтковська О.В. Дитяча психоонкологія: проблеми та шляхи їх вирішення // Арх. психіатрії. 2012. Т. 19, № 4 (71). С. 76–84.</p> <p>3. Матреницкий В.Л. Канцерогенный ум. Психосоматические механизмы рака. Руководство по психоонкологии. К., КИМ, 2017. 567с.</p> <p>4. Psycho-Oncology / J. C. Holland, W. S. Breitbart, P. B. Jacobsen [et al.]. Oxford: Oxford University press, 2010. 745 p.</p>	<p>методик:</p> <p>1. Тест-опитувальник Спілбергера-Ханіна ситуаційної та особистісної тривожності.</p> <p>2. Опитувальник Міні-мульти</p> <p>Розробити модель діяльності психолога в онкодиспансері (зміст, напрямки, організація, форми роботи).</p>	<p>час опитування на семінарі);</p> <p>10б</p>	<p>8 тижень навчання</p>
<p>Тема 3. Медико-психологічна допомога в дитячій онкології</p> <p>1. Особливості надання психологічної допомоги дітям, які хворіють на онкологічні захворювання</p> <p>2. Основні психологічні проблеми, пов'язані з онкологічним захворюванням у дітей, їхніх батьків та медичних працівників.</p> <p>3. Психологічні інтервенції онкохворих при госпіталізації</p>	<p>Лекція, семінарське заняття</p>	<p>1. Піонтковська О.В. Базові засади та обґрунтування медико-психологічної допомоги в сфері дитячої онкології// Медична психологія. 2013, № 4 с.24-30</p> <p>2. Исаев Д. Н. Эмоциональный стресс. Психосоматические и соматопсихические расстройства у детей / Д. Н. Исаев. СПб.: Речь, 2005. 400 с. 2.</p> <p>Кравченко Н. Е. Психические расстройства у детей и подростков с гемобластозами во время первичной госпитализации в онкологический стационар // Психические расстройства в общей медицине. 2012. № 2.С. 23–27.</p> <p>3. Маркова М. В. Стан та перспективи розвитку сучасної психоонкології // Укр. вісн. психоневрології. 2012. Т. 20, вип. 4 (73). С. 86-91.</p> <p>4. Піонтковська О.В. Дитяча психоонкологія: проблеми та шляхи їх вирішення // Арх. психіатрії. 2012. Т. 19, № 4 (71). С. 76–84.</p>	<p>- законспектувати статтю О. В. Піонтковська. Особливості психологічного стану дітей з онкологічними захворюваннями в залежності від віку та сімейного функціонування// Архів психіатрії. Медична психологія і психотерапія. 4 (75). 2013. С.194-198</p>	<p>5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);</p>	<p>3 тижень навчання</p>

		<p>5. Psycho-Oncology / J. C. Holland, W. S. Breitbart, P. B. Jacobsen [et al.]. Oxford: Oxford University press, 2010. 745 p.</p> <p>6. Emotional functioning of parents of children with cancer: the first five years of continuous remission after the end of treatment / H. Maurice-Stam, F. J. Oort, B. F. Last [et al.] // Psychooncology. 2008. Vol. 17, Iss. 5. P. 448–459.</p> <p>7. Рак в Україні, 2010–2011 / З. П. Федоренко, А. В. Гайсенко, О. Л. // Бюлетень Національного канцер-реєстру України. 2012. № 13.118 с.</p>			
<p>Тема 4. Схильність до захворювання раком: порушення індивідуального розвитку</p> <p>1. Роль спадковості.</p> <p>2. Порушення дитячо-батьківських стосунків.</p> <p>3. Порушення прив'язаності та алекситимія.</p> <p>4. Психологічні причини дитячої онкології</p> <p>5. Механізми формування онкологічних захворювань в ранньому віці.</p>	<p>Лекція, семінарське заняття</p>	<p>1. Матреницкий В.Л. Канцерогенный ум. Психосоматические механизмы рака. Руководство по психоонкологии. К., КИМ, 2017. с.75-117</p> <p>2. Маркова М. В. Проблеми повідомлення діагнозу і спілкування з онкохворою дитиною та її батьками / М. В. Маркова, О. В. Піонтковська, І. Р. Кужель // Медична психологія. 2013. Т. 8, № 1 (29). С. 7-13.</p> <p>3. Assessing psychological adjustment in siblings of children with cancer: parents' perspectives / G. Cordaro, L. Feneroni, M. Massimino [et al.] // Cancer Nurs. 2012. Vol. 35. Issue 1. P. 42 - 50.</p> <p>4. Coping strategies used by children hospitalized with cancer: an exploratory study / Li H. C., Chung O. K., Ho K. Y. [et al.] // Psychooncology. 2011. Vol. 20. Issue 9. P. 969 - 976.</p> <p>5. Coping with pediatric cancer: strategies employed by children and their parents to manage cancer-related stressors during</p>		<p>5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);</p>	<p>6 тижень навчання</p>

		treatment / A. K. Hildenbrand, K. J. Clawson, M. A. Alderfer [et al.] // J Pediatr Oncol Nurs. 2011. Vol. 28. Issue 6. P. 344-354.			
Тема 5. Специфічні особливості онкологічної особистості 1. Основні типи психосоматичних особистостей. 2. Тип особистості С. 3. Преморбідні особливості канцерогенної особистості. 3. Діагностування типів особистості	Лекція, семінарське заняття	1. https://studfile.net/preview/1729093/page:3/#5 2. Матреницкий В.Л. Канцерогенный ум. Психосоматические механизмы рака. Руководство по психоонкологии. К., КИМ, 2017. с.121-137 3. Матейко Н. М. Патопсихология. Неврология: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. С.111-121	Протоколи опрацьованої методики «Тип поведінкової активності»	5б	7 тиждень навчання
Тема 6. Механізми формування хронічної онкогенної психотравми 1. Гостра психотравма як тригер хронічного стресу. 2. Теорія доктора Хамера. 3. Хронічна онкогенна травма.	Лекція, семінарське заняття	1.Матреницкий В.Л. Канцерогенный ум. Психосоматические механизмы рака. Руководство по психоонкологии. К., КИМ, 2017. с.139-151 2. Форвард Сюзан. Токсичные родители https://libking.ru/books/sci-/sci-psychology/520507-syuzen-forvard-toksichnye-roditeli.html 3. Патологічна тривога і страх// https://empendium.com/ua/chapter/B27.II.21.5 .	Підготувати есе на тему «Механізми психологічного захисту та їх значення у виникненні онкологічного захворювання».	10б	8 тиждень
Тема 7. Емоційні механізми невирішеного конфлікту і психотравми: тривога, страх, гнів, агресія 1. Аутоагресія: почуття провини, самокритика, нелюбов до себе. 2. Екзоагресія: образа і непростення. 3. Захисні механізми психіки.	Семінарське заняття	1. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію. Л., видавництво УКУ, 2014. 12 с. 3. О.Романчук. Психотравма та спричинені нею розлади/ www.neuro.health-ua.com 4. Класифікація психологічних захистів// http://medpsy.ru/meds/meds375.php 5. Матреницкий В.Л. Канцерогенный ум. Психосоматические механизмы рака.	Розробити орієнтовну схему первинної бесіди з хворою людиною (або з її близькими).	10 б	9 тиждень

4. Безпомічність, відчай та депресія як чинники передракового стану.		Руководство по психоонкологии. К., КИМ, 2017. с.211-279			
<p>Тема 8. Сучасні технології роботи з онкохворими</p> <p>1. Технології роботи з близьким оточення хворої людини 2. Алгоритм повідомлення діагнозу та несприятливих новин у клініці дитячої онкології.</p>	семінарське заняття	<p>1. Особенности организации и содержания психокоррекционных мероприятий в комплексном лечении пациентов онкологического профиля в условиях специализированного противоопухолевого стационара / А. Ю. Васильева, С. И. Табачников, В. Г. Бондарь, М. Б. Доценко // Арх. психиатрии. 2011. Т. 17. № 2 (65). С. 23 - 26.</p> <p>2. Сучасні дослідження у психоонкології / О. А. Ревенок, О. О. Зайцев, О. П. Олійник [та ін.] // Журнал психіатрії та медичної психології. 2009. №1 (21). С. 50 - 55.</p> <p>3. Coping strategies used by children hospitalized with cancer: an exploratory study / Li H. C., Chung O. K., Ho K. Y. [et al.] // Psychooncology. 2011. Vol. 20. - Issue 9. P. 969 - 976.</p> <p>4. Coping with pediatric cancer: strategies employed by children and their parents to manage cancer-related stressors during treatment / A. K. Hildenbrand, K. J. Clawson, M. A. Alderfer [et al.] // J Pediatr Oncol Nurs. 2011.Vol. 28. issue 6. P. 344-354.</p>	Реферат статті. Місяк С. А. Критерії ефективності реабілітації онкологічних хворих// Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наук. праць. К.: Університет «Україна», 2004. – С. 509–514.	10 б	10 тиждень
<p>Тема 9. Тренінгові технології психологічного впливу в онкологічній клініці</p> <p>1. Методи аудіалізації та візуалізації проблеми раку в онкопсихології.</p>	Семінарське заняття	1. К. Саймонтон, С. Саймонтон Возвращение к здоров'ю. Новый взгляд на тяжелые болезни. Пер. с англ. М. Бадхен. 1978	Презентація тренінгового заняття.	10 б	

2. Групова психотерапія онкохворих людей. 3.Індивідуальне консультування в онкологічній практиці.					
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>Усні та письмові відповіді – 20 балів Самостійна робота – 20 балів Індивідуальна робота – 10 балів Залік – 50 балів Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 50 балів</p> <ul style="list-style-type: none"> - опитування на семінарських заняттях (максимум 5 б); - підготовка і презентація реферату (максимум 10б); - індивідуальна робота (максимум 10 б); - конспект першоджерел з презентацією (максимум 10 б); <p>інші 50 балів – це залікова творча робота Підсумковий контроль – залік (лютий, 2021р.) Сумарна кількість – <i>100 балів.</i></p> <p>Критерії оцінювання знань студентів: В основу системи оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни «Онкопсихологія та паліативна допомога» закладені наступні критерії:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни; 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність теоретико-методологічним основам предмета; 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати: 4) вміння творчо мислити, давати своє бачення і розуміння поставлених завдань («побічний продукт» діяльності) <p>Виходячи з цього, оцінка «відмінно» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем навчальної дисципліни, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. При цьому знання повинні бути осмисленими, що проявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до рішення завдання не тільки у форматі репродукції, але й творчого мислення.</p> <p>Оцінка «добре» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем, які передбачені навчальною програмою. При цьому знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).</p>				

	<p>Оцінка «задовільно» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з дисципліни, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем навчальної дисципліни, або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Студентам необхідно вибрати із запропонованих вид роботи, з яким хоче кожен з них провести дослідження, яке потрібно описати(письмова робота) презентувати на парі.</p> <p>Власне виконання індивідуальної роботи покликане розвивати самостійність навчальної діяльності, мисленнєві операції в опрацюванні навчального матеріалу (абстрагування, порівняння, конкретизація, узагальнення, схематизація, аналіз, синтез тощо), розвиває критичне мислення, а також творче мислення, що особливо виявляється у здатності репрезентувати опрацьований матеріал.</p>
Семінарські заняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ до онкопсихології. 2. Психосоматичний підхід до онкології 3. Медико-психологічна допомога в дитячій онкології 4. Схильність до захворювання раком: порушення індивідуального розвитку 5. Специфічні особливості онкологічної особистості 6. Механізми формування хронічної онкогенної психотравми 7. Емоційні механізми невирішеного конфлікту і психотравми: тривога, страх, гнів, агресія 8. Сучасні технології роботи з онкохворими 9. Тренінгові технології психологічного впливу в онкологічній клініці
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Умови допуску до підсумкового контролю (залік) передбачають виконання студентом навчальної програми курсу з обов'язковим виконанням її складових (відвідування занять та підготовка до різних форм їх проведення).</p> <p>Підсумковий контроль у формі заліку здійснюється на основі зарахування всіх виконаних студентами завдань (для цього отримані бали сумуються, а їх кількість не повинна бути меншою, ніж 50 балів).</p>
7. Політика курсу	
<p>Політика курсу «Онкопсихологія та паліативна допомога» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, які слухають дисципліну, зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (написати реферат, представити протоколи методик). У випадку невиконання студентами вищезначених вимог, запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недобросовісності (списування) студент буде недопущений до здачі підсумкового контролю (у разі якщо він не відпрацює пропущені заняття і не виконає обов'язкову навчальну програму). Якщо студент не ліквідував заборгованість і не набрав мінімум 50 балів, він буде спрямований на повторне ходження курсу.</p>	
8. Рекомендована література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Дж. Холланд, Н.М. Ривкина Психоонкология. История развития//Консультативная психология и психотерапия, 2014, № 1. С.14-23 2. Самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник для студентів магістратури спеціальності "Психологія" / Гірченко О. Л., Шлімакова І. І., Буковська О. О., Мунасіпова-Мотяш І. А. / за ред. І. І. Шлімакової. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2018. 95с. 3. Матреницкий В.Л. Канцерогенный ум. Психосоматические механизмы рака. Руководство по психоонкологии. К., КИМ, 2017. с.75-117 4. Маркова М. В. Проблеми повідомлення діагнозу і спілкування з онкохворою дитиною та її батьками / М. В. Маркова, О. В. Піонтковська, І. Р. Кужель // Медична психологія. 2013. Т. 8, № 1 (29). С. 7-13. 	

5. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію. Л., видавництво УКУ, 2014. 12 с.
6. О.Романчук.Психотравма та спричинені нею розлади/ www.neuro.health-ua.com
7. Класифікація психологічних захистів// <http://medpsy.ru/meds/meds375.php>
8. Особенности организации и содержания психокоррекционных мероприятий в комплексном лечении пациентов онкологического профиля в условиях специализированного противоопухолевого стационара / А. Ю. Васильева, С. И. Табачников, В. Г. Бондарь, М. Б. Доценко // Арх. психиатрии. 2011. Т. 17. № 2 (65). С. 23 - 26.
9. Сучасні дослідження у психоонкології / О. А. Ревенок, О. О. Зайцев, О. П. Олійник [та ін.] // Журнал психіатрії та медичної психології. 2009. №1 (21). С. 50 - 55.
10. Coping strategies used by children hospitalized with cancer: an exploratory study / Li H. C., Chung O. K., Ho K. Y. [et al.] // Psychooncology. 2011. Vol. 20. - Issue 9. P. 969 - 976.
11. Coping with pediatric cancer: strategies employed by children and their parents to manage cancer-related stressors during treatment / A. K. Hildenbrand, K. J. Clawson, M. A. Alderfer [et al.] // J Pediatr Oncol Nurs. 2011.Vol. 28. issue 6. P. 344-354.
12. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. СПб., «Питер», 2000
13. [http://www. myword.ru](http://www.myword.ru) / Фенихель О. Психоаналитическая теория неврозов/ Пер.с англ.. А.Б.Хавина. М., 2004. 848с.
- 14.www.klex.ru /Кровяков В.М.Психотравматология. М., 2005. с. 17- 35